

# Sızır'ın tarihçesi

## Cografi konum

Sivas'ın batı tarafında yer alan Gemerek ilçesine bağlı bir kasabadır. Tamamen karasal iklimin tesiri altındadır. Kışları soğuk, yazları sıcak ve kurak geçer.

Maksimum ısı 40, minimum ısı -34.4 derece ve yılın 125 ile 145 gününde don olayı görülür. Sızır kasabasının kuzey batısı ormanlık alanlarla kaplı olup bu bölgede çok sayıda ( 12 Adet ) yayla mevcuttur. Bunlardan bazıları; Kaymaklık, Taalti (Calalgilin Oba, Pekerlerin Obası), Kısıkyurt, Püsküllü Oluk, Hamdigilin oba, Satalan (Tosunun obası )Yusufalin oba, Eyupgilin oba,Gevreklerin oba Arpa tarlası ve Karamuklu yaylaları mevcuttur ve bu yaylalarda yılın 6-7 ayı yaşam olmaktadır.Bazı yaylalar da kanalizasyon ve şebeke suyu bulunmaktadır.

## Sızır Eskiköy Ören Yeri

Sızır kasabasının güneydoğu girişinde eskiköy adıyla anılan mevkidedir. Elde edilen buluntular bu bölgenin çok eski bir yerleşim merkezi olduğunu göstermektedir. Kayalık ve yeşil bir alan içerisinde bulunan bu bölgede birçok mağara vardır. Bölgenin doğusunda bulunan çağarşak mevkiinde yüze yakın mağara bulunmaktadır. Bunlardan bazıları çeşitli nedenlerden dolayı tahrip olmuştur. Eskiköy'de Necip'in İni adıyla anılan mağara yeraltı şehrini andırmaktadır. 25–30 m'ye kadar içerisine girilebilmekte ve içeride odalara ayrılmaktadır. Yine bu bölgenin güneydoğusunda bulunan Köşkbaşı adıyla anılan yerde bir Köşk bulunduğ, burada bulunan arkeolojik kalıntılardan anlaşılmaktadır. Maalesef bu kalıntılar zaman içerisinde bilinçsizce halk tarafından çeşitli yerlerde kullanılarak tahrip edilmiştir.

Sızır'da bu ören yerlerinden baska; Karacaören ve Dendeliz ören yeri ile kasabanın kuzeybatısında ormanlık bir alan içerisinde bulunan Çatalsay mevkiinde de bir su sarnıcı kalıntısı bulunmaktadır. Bütün bu kalıntılardan Sızır'ın Roma ve Bizans döneminde yerleşim merkezi olduğu sanılmaktadır.

## Sızır Kalesi

Sızır kasabasının şu andaki yerleşim merkezi olup, görünen kalıntı yoktur. Kasabanın merkezinde bulunan Höyüğün çevresinin çok önceleri su ile çevrili olduğu, zamanla suların çeşitli tabii nedenlerden çekildiği ve Roma Kralı Sezar zamanında buraya bir kale yapıldığı tahmin edilmekte, bundan dolayı Sızır'ın adının Sezar'dan geldiği söylenmektedir. Kale üzerinde bulunan mahalle şimdi Kalebaşı mahallesi olarak anılmaktadır.

Diğer bir rivayete göre de bu bölgede fazla suyun sızması sonucu önceleri Sızır diye anıldığı sonradan Sızır'a dönüştürüldüğü ifade edilmektedir.

## Eski tarih

Gecmişi Roma ve bizans imparatorluklarına dayanan Fakat Türklerin Anadolu'yu fethinden sonra (1071) Türk yurdu haline gelen gerek coğrafi gerekse doğal güzellikleri ile sivas ilinin güzide yerleşim merkezlerinden biridir. Türklerin Anadoluya yerleşmeleri ile beraber bu bölgeye abdi oğlu diye bilinen bir aşiret yerleşmiştir.

Osmanlı imp.yükselme devri ve kanunui sultan Süleyman Han'ın nahcivan seferi sırasında bu bölgede konakladığı mevcut kitabe ve mezar taşlarından anlaşılmaktadır. Sızır Gemerek ilçesine bağlı 6 kasabadan biridir. (Son yerel yönetimler yarası ile Yeniçubuk ve Sızır hariç diğler kasabalar köy statüsüne düşürülmüştür.)

Sızır, Romalılar zamanında Horzurum şehri kalıntıları üzerine kurulmuş, İmparator sezarın (Ceasar) doğu seferleri sırasında dinlenme ve stratejik açıdan en güvenilir mekanlardan biri(dort tarafı suyla çevrili olması) nedeniyle sezar ismi daha sonra Turklerin Anadoluya girmelerinden sonra Sazlık daha sonra Sızır ve zamanımızda ise Sızır ismini almıştır, Sızırda Eti ler den kalma maralar halen mevcuttur.

Merkezde bulunan kale Sezar tarafından savunma ve barınma amacı ile kullanılmıştır, Eskiköy mevkiinde halen roma ve etilerre ait mezar ve lahitler bulunmaktadır.

Sızır kasabasının her tarafından cikan su kaynakları Çat ve Eşikli den gelen Ayan özü ile birleşerek Göksuyu olusturur.Göksunun mezarası eskiden Dendil tarafındadır, hatta bir göl olduğu açıkca bellidir. Şimdiki Şelale kısmında bir çöküntü olduğu ve gölün boşaldığı ve şelalenin eskiden dendil tarafında olduğu jeolojik (dsi kayitlari 1950) bilinmektedir.

Sızır bugün ağcaşar tarafına kurulan hidroelektirik santrali ile günde 5 bin kw/saat elektrik üreterek çevre illerinde aydınlatılmasına katkı sağlamaktadır.

## TARİHÇE

Tarih öncesi dönemde somut olarak Sızır adına doğrudan rastlanmamaktadır. Hattuşaş, Alacahöyük ve Alişar gibi önemli tarihi merkezlerin bulunduğu üçgenin ortasında yer alan Sızır Kasabası'nın mevcut tarihi eserler de dikkate alındığında köklü bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Fakat bu köklü tarihin ortaya çıkarılması ancak yapılacak arkeolojik kazılarla mümkün olabilecektir. Hititler ve Medler döneminde “ Sizan Sitesi “ ve “Sizirnos” gibi Sızır adını çağrıştıran ve bugün de henüz kesin yeri saptanamamakla beraber Kızılırmak civarında olduğu kaynaklarda belirtilen yerleşim yerleri mevcuttur.

Sızır adına somut olarak ancak 16. yüzyılda rastlanmaktadır. 1500'lü yıllarda Bozok (Yozgat) Sancağının Emlak Nahiyesine bağlı olan Birhan(Burhan), Denden (Dendil) gibi yerlerin de adının geçtiği kaynakta “ Hızır Bey” olarak geçtiği görülmektedir.

1530 yılına ait bir kaynakta , “ Hızır(Sızır) Kariyesi,(Emlak Nahiyesi) –Karye-i Hızır (Hızır köyü), Liva-i Bozok (Bozok Sancağı), Hane 38, Mücerred 5 (Toprağı ve kazancı olmayan bekarlar), Muaf 1 (Vergiden muaf), Hasıl (Toplam) 2956.

Yukarıdaki bilgileri açıklamak gerekirse;Hızır Köyü Bozok Sancağının Emlak Nahiyesine bağlı 38 haneli ve 2956 Akçe vergi veren bir köydür. Aynı kaynakta Dendil, Burhan, Eğerci gibi yerlere hangi cemaatlerin yerleştiği belirtilmesine rağmen Sızır'a yerleşen cemaat belirtilmemektedir.

Türk Tarihinin önemli kesitlerinden olan I. Dünya ve Kurtuluş Savaşlarında şehit olan binlerce Türk insanından, kayıtlarda iki Sızırlı'nın adına rastlamaktayız. Bu kaynakta Çepni gibi civar yerleşim yerlerinin şehitleride mevcut bulunmaktadır. Sızırlı şehitlerimizden ilki;

“Kurtuluş Savaşında Batı Cephesinde K.K.K.lığı 11. Fırka (Tugay) 71. Alay 3.Tb. 10.Bl.te görev yapmış olan Himmetoğullarından Halil İbrahim Oğlu Ali, Doğum Yılı, 1310 (1894) ilçesi Gemerek, Sızır B. Ölüm Tarihi 15-3-1921, Ölüm Yeri, II. İnönü Savaşı, Askerlik Şubesi, Şarkışla. “Diğler Şehidimiz ise;

“ I.Dünya Savaşı’nda Şark (Kafkas) Cephesinde K.K.K.lığı bünyesinde 10. Kolordu 90.Alay, 2.Tb.1.Bl.de Kürtoğullarından Musa Oğlu Turan, Rütbesi Er, Doğum Yılı, 1311 (1895), Bucak Merkez, Sızır B.Ölüm Tarihi, 15-4-1915 Ölüm yeri, Karahisar-ı Şarki Kalesinde vaki olan baskın. Askerlik Şubesi, Şarkışla.”

## KAYNAKLAR

1. M.S.B. Yayınları; Şehitlerimiz, Ankara, 1998. s. 430-457.
2. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşiv Daire Başkanlığı Yayınları; Yayın No:40.DeFTER-i Hakani Dizisi IV.998 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Diyar-ı Bekr ve Arab ve Zü’l Kadiriyye Defteri(937/1530)II.Ankara.1999.s.87-96,144,174,148 vd.

NOT: Sızır la ilgili bilgilere söylentilere göre değil de bilimsel kaynaklara dayanarak ve fedakarlık yaparak araştırmak isteyenler için;

Tapu Kadastro Genel Md.-Ankara adresinde yer alan Kuyud-u Kadime arşivinde yer alan,

- a. 30 ve 31 numaralı Defter-i Mufassal-ı Liva-ı Bozok
- b. 223 Numaralı Defter-i İcmal-i Liva-i Bozok
- c. 16 numaralı Defter-i Yörükân-ı Sivas

ve Özcan MERT’in,Çapanogulları adlı kitabını incelemelidir.(Osmanlıca ya da Arapça bilenler bu çalışmayı yapabilir.)

SIZIR la ilgili araştırmalar:

Hacı Bektas Efsaneden Gerçeğe

Irene Melikoff

1999, İstanbul:Cumhuriyet Kitapları

s.222-223

“20 Temmuz 1512’de Nur Ali, Sivas yakınında, Göksu’da öldürüldü”. ((Yalnız, bu Göksu, Sızır’daki ırmak mı yoksa bir kasaba, köy adı mı kitapta belli değil.TG))

“1520 Mart’ında, Sah Veli b. Celal ayaklanması başladı. Türkçe kaynaklarda ayaklanmanın adı Celâl olarak geçmektedir. Ayaklanma o kadar mühim ölçüde idi ki, ondan sonra, XVI.yüzyıl boyunca ve XVII. Yüzyılın ilk on yılı içinde, Osmanlı İmparatorluğunu sarsan bütün hareketlere, kökenleri aynı olmasa da, hep Celâlî adı verildi. Celâlî “saki” ile anlamdas oldu.

1520’de, baskaldırı bayrağını çeken, Sah Veli ibn Seyh Celal’di. Seyh Celal’in, Sivas ve Kayseri arasında, Sarkışla yöresinde, Sızır köyünde bir tekke’si vardı. Bu yöre, ayaklanmanın merkezini oluşturan ve Amasya Tokat arasında yer alan Turhal ve Zile yöreleri gibi, her dönemde fitne ocağı olmuştur. Amasya, daha önce de , 1239-1240’da Baba İlyas ayaklanmasının merkezi idi. Bu yöreler, Sah Kulu ve Nur Ali ayaklanmalarıyla de aydınlanmadı: Her sarsıntı ve kargasaya karşı duyarlı yerler idiler.

Sah Veli, bir süre, Turhal yöresinde bir inde barındıktan sonra, kendisini Mehdi-i Halife-i Zaman ve Mehdi-i Devran ilân ederek, görevini yerine getirmek üzere ortaya çıktı.Dogaüstü gücünü söze getirerek birçok taraftar toplamayı ve hükümet ordusunu birçok kez yenilgiye

ugratmayı basardi. I. Selim, bunun üzerine Rumeli Beylerbeyi Ferhad Pasa'yi, ayaklanmayı bastırmakla görevlendirdi. Ferhad Pasa, 3000 Yeniçeri ve çok sayıda Sipahi ile yola çıktı. Ordusunun çok başarılı olmadığı birkaç girişimden sonra, ayaklanma nihayet, 1520 Nisan'ında, Kayseri yakınında, Sızır ve Kara Özü arasında, Aksar ovasında, Ferhad Pasa ve Sehsüvaroglu Ali Beg tarafından bastırıldı. Sah Veli, kaçarken yakalandı. Sultan, sorguya çekilmek üzere, İstanbul'a sağ olarak gönderilmesini istediği halde, Sehsüvaroglu Ali Bey, acele öldürülmesine gayret etti. Vücudu parçalandı ve kafası sultana gönderildi. Bu, Ferhad Pasa ile aralarının gerginleşmesine yol açtı. Sehsüvaroglu Ali Bey, tutuşmasının öldürülme sebeplerinde haklı çıkmak için epeyce zorlanmış görünmektedir. Hatta, bu hareketi yaşamına mal olmuş olabilir. ... Yenilgiyi, âsîlerin kadınlarının ve çocuklarının da paylarını aldıkları, korkunç kıyım izledi. Kalan Kızılbaşlar da, Rumeli ve Balkan eyaletlerine doğru, bir kez daha sürgüne gönderildiler."

İlave olarak S. Tansel'in Yavuz Sultan Selim (Ankara, 1969) adlı eserinin 94-99. Sayfalarına da bakılabilir. Ayrıca Suraiya Faroqhi, 1976, "the Tekke of Hacı Bektas: social position and economic activities", Journal of Middle East Studies, 7, s.183-208.